

מבעד למסוה

(שטורים בהסתכלות)

ועכשיו, שחזרתי מנסיעתי גלילתה בשלום והצלחתי לקבל הבטחות (פלעדג' עם בלע"ז) מתלמידי די בכל אחד ואחד לטובת

הקרן שלי, לקיים מה שנאמר: "צדקה תציל מעוונות", ממש כמו שהצליח קסטל בקש-קושיו לקופסת קרן-היסוד — עכשיו רוצה אני, רבותי, לדבר עמכם הפעם, לכבוד הנכבה, ע"א הנוכת-הכית של מדעי הרוח ועל שאר עניני הרוח שלנו, כגון: שבייתות ואופירות, רבנים וכומרים להבדיל וגם אכור היסוד לחולי הרוח...

וראשית כל דבר, מהויב הנני לבקש סליחה ומחילה מכם, הביבי, וביחוד מעורך "העולם", שגם אני משתמש הפעם ב"שפת עלנים" ר"ל כבן-אבי (אפילו לאחד שקראתי את "העולם" האחרון) והנני אומר מכלל זה ולא "אוניברסיטה". אעפ"י שמתחילה תהי ליט גם ועד המכללה אהדי: שקלא-וטריא וזכוחים סוערים לקרא את שמו בישראל: מכללה אלא שלסוף איתרע מזלו והעמידו את השם דוקא על מחרת-הקדש האמריקאית ונצחה, כמובן, ה—אוניברסיטה.

והשנית, להזי ידוע לכם, רבותי, שגם אני לא זכיתי להזמנה אל החתונה, בשם שלא זכה גם הקונסול הצרפתי הכללי בעירנו, שחנהו דוקא מידידינו, כידוע, ואולם אני

ר' עומות, שכל כוונתי תמיד להביא תועלת לאחב"י כפי מעוט כחי, לא יכלתי לכבש את יצרי הפעם, מה עשיתי? — נגשתי לארוני ולבשתי את בגדי האקדמיה שלי, ממש כמו הנציב, שהיה עוטה אף הוא גלימא דאוקספורד, איצטלא-דרבנן ממש, שהורה ואדומה הבאה בשרוולים רחבים, ומובן מאליו שאך ראו אותי המשרתים בקדש-הרדו לקראתי, פנו דרך בקהל לפני הפרוץ פיסור עומות וקבעו לו מקום ב"מזרח" שם בישיבה של מעלה בין ביאליק, שהבנים את הטב"ז גם לתוך זוג משקפים אמריקאיות (בחוקותיהם!) ובין פרופיסור קליין, שישב ביחמלקבו השחורה והועירה על קצה גלגלתו, כמו אצל הכומרים, להבריל.

והאמת נתנה להגיד, שזוהי הפעם הראשונה כמעט, שאני בתור תלמידו המוב-הק של בן-יהודה, הייתי מרוצה ונהנה מכל הענין הזה — ראשית מפני שאמרת: אספה נא לידי ולידירותי בלשוני ועפ"י דרכי את כל אשר ראיתי ושמעתי, ואכין מטעמים לחכם לכבוד שכת-קדש כאשר אהבה נפשם, והשנית — וזהו העיקר! — מפני שרישא וסיפא ומציעתא של כל האספה יחיתה כמעט עברית, אפילו לקויה קצת ויותר מקצת, כראוי לפתיחת "אוניברסיטה", מחמת שנואמינו אינם בקיאים, כנראה, בדקדוק: אינם מבחינים, למשל, בין זכר לנקבה, כלומר בלשון, ומש-תמשים ב"תנועה גדולה" ופותחים את האו-תיות במקום הראוי לפתח, וביחוד המבטא שלהם: ב"כ ועד-הצירים השתדל לדבר עברית-גרמנית במבטא הספרדי, כלומר:

ב"פתחין", ולעומתו דבר סגנו בשם חבר הלאומי שלנו עברית בהדגשה גרמנית. אולי זוהי הסבה, שלא מחא להם הקהל כף גם בעלייתם וגם בירידתם?...

מסתמא קראתם, הביבי, את כל הנאו-מים והברכות והבינות מאליכם, כי חוץ ממנאמו האקדמי באמת של הנציב ודרשר תיהם של מנגס ואוסישקין, לא היה כמעט מות לשמע, ואולם אנכי עשיתי את שלי דהיינו: מחאתי כפים בשתי ידי ובשתי רגלי לכל הנואמים וביחוד לשכנינו — בבחינת "מה יפית", שנכנסה אלינו ב"ה בתור מודעה בזמן האחרון, (ודרישתו הנמרצת של חבר ועד האופירה לדחות אמש את הצגת טרודורדוה מפני ראש-השנה שלהם, — הלא תוכיה!...), הכיתי באצבע צרדה לפני הנואמים הנכרים, אעפ"י שבינינו לבין עצמנו לא הבינותי כלום גם אני מכל האנגלית הכולכסית של מיטלה המכללה האמריקאית מבירותי, ואף כי בקי הגני בשבעים לשון, כידוע, ואיך אומ-רים? "ואם לגרמנית — הניחו לי!" — בכ"ז — למה אכתד? — לא ירדתי לסוף דעתה של הגרמנית הגבוהה מאת מנהל המכון הגרמני לחוקרי-קדמוניות בעירנו, שהזכיר לי בשמו את מיסדה ומנהלה של "למל" בירושלם — בימים הטובים ההם!

* * *

ובשעה שישכתי לי על והדוכן, כפרד פיסור שלא מן המניין, על נקודה גבוהה מעל רמתים צופים, על ראש אמנה הנשקף על-פני הקהל המגוון, ובחסתכלי מעל במתי-החזיון, האצמכה הגבוהה, ראתי באיצטגי

נונתי את אשר יקרה באחרית הימים, בהתלכד כאן כל השבטים הנפרדים ובהת-אחה כל הקרעים וברעות הזאבים עם הכבשים... ומה רחב לבי בראותי בפעם הראשונה כמעט מזמן הבלבולים, שם הם ויפת יושבים טנדו בחברותא ובצוותא הדא, תרבושים ומצנפות ומגדלים שחורים, וגת קיים בנו הפסוק: "וגר זאב עם כבש, וכמד עם בן-צבי ירכץ"... אכן, מענין היה לראות מרחוק ומפנתי, כיצד תרגמו בן-צבי והינאית שלו את ה"לשון קודש" של הפרופסורים שלנו לשכניהם הדומיניקנים, ולעמתם הש-תדל ר' בנימין מהפוע"צ לפרש בצרפתית של אנטול-פרנס שלו את כל הדבר הקשה בעברית, לישועיים שישבו אצלו בקרוב מקום. (אגב, ספר לי רופא-סופר משומרון כי שלח מאמר בקורת על הספרות ל"הפועל-הצעיר" וענתה לו המערכת כי באופן פרינציפיוני אינה מקבלת מאמרים מסופר המשתתף בעתון מה"הישוב", שאינו מן הישוב, לדעתה...).

וגם גדול היה שם:

לנו הוגד בפרוש כי זכו הפעם להזמנה רק "מאה העליונים" (די אוברסטע הונדערט בלע"ז) שבירושלם עיה"ק, וכלי הפלוגית שלהם, מחמת חסר מקום באולם, והנה מצאתי באולם המלא מפה אל פה עוד "מאה תחתונים", מידידי המזכירים של ועד-הצירים, כלומר: בלתי מוזמנים. אין זאת כי אם נתקיים הפעם הפסוק: "לא עוד יאמר, צד לנו המקום בירושלם!" ממש כמו באוטומוביל הגדול של בית-הכרם, אליי שכאן חסרו הפחים...

וגם בתוך נס: דוקא המהותנים האמ-
תים לא הוזמנו הפעם אל ההתנגה של ה.ב.
כלומר: המורים. אין זאת כי אם רצו מו-
כירי התנה"צ לנקום בהם מפני שהבי-
תה ולקיים מפרא שכתוב: "ומודה
לא יעלה על ראשם" ... (אגב: השמעתם על
דבר האסון שקרה למורים? — אומרים כי
התנה"צ החליטה להמכים לכל דרישותיהם
והשביתה, כנראה, לא תצא לפעל אפילו
לחדש ימים...)

ומרב שיחי שכחתי להגיד לכם, הביבי
כי חסרו הפעם שני החכמים הראשיים
ב"ישיבה הגדולה" שלנו על דר-הצופים. הרב
קוק לא בא, כנראה, מפני שהסידיו הרבים
בעידנו חששו שמא הכינו לו בני-זרש מהכת
השחוחה התועים בדרכי הוי"מ, מעט
"מים טהורים" והשני נפקד מקומו — מפני
אבלו.

וראו גם זו מלתא דלא שכיחא: שכחו
פתאום להזמין את המתרגם הערבי לשווי
המשקל, כנהוג — המקום ימלא את הסרונונו
זה...

וכנראה, מיום שנוד בראב"י על
ה"שין", נתקפחה זכותם של הפרופסורים
שלנו שיש בהם "שין": סלושי, אפשטין
ישן, וזכו לשבת מאחורי העתונאים, ולא
לחנם העיר לי אחד משכני כי זהו באמת
מה שקוראים: סקנדל! והודה לי שישנם
בתוך שורות הקהל אשר באולם מלממה
שלשה מנינים מלומדים, חכמים, תלמיד-
זכמים וצורבי-דרבנו, שאינם נופלים בחכ-
אתם מחצי-תריסר הפרופסורים העליונים.
אגב רמז לי שכני הטוב, כי בשעה שנתמנה

לא ילין האב והוכתר בתאר היפה:
כלומר: חבר להפרופסורים, וויקטור דזנו
ברגמן זכה להיות המזכיר, ושניהם נתבקשו
לישיבה של מעלה בשעת השמחה, אפי"ר
היה לחלק איוו "עליות" גם לחכמים שלנו,
שקטנם עבה ממתני הצעירים... וכשראיתי,
למשל את ר' יהושע קיסובסקי וחבריו, י"ה
זכו למקום בנחות-דרגא ובפנה נדהת,
אמרתי: תורה מונחת בקרן זוית...

* * *

ובראותי בסוף, שכל מה שהנאמים
שלנו כוסיפים לפתח פה לדבור, כוסיפים
שבנינו לפתח פה לפהוק — כי הלא שתיחו
מהלכות מדבקות אצלנו ר"ל — דמותי לו
ליו"ד האספת לעשות "בקצור" (ועלי להוד-
דות כי נשמע לי הפעם), וביחוד כשהרנשתי
מלמעלה את המים גם מן הגג חששתי למבול
של טבריה, פשטתי מעלי את הגלימא-
ראוקספורד, והרשו לי לצאת לפני הנציב,
מהרתי לקפץ על המכונית של "הסולל" כדי
שאספיק למסר לכם הכל בדיוק, בלא חסר
ויתיר, כדרכי תמיד.

ולסוף, בשורה נעימה לקהל: אי"ת,
בקרב בימינו — תהיה קתידרא גם לפרופי-
סור עומות, לא לדקדוק ולא לתנ"ך בלי
בקרת ואף לא בירמולקה, אלא לשעורי הס-
תכלות, והעיקר בלי הוצאות של שני שי-
ללינגים בעד נסיעה אל ההר, וכמו שהרגיש
והעיר יפה תיו"ר בסוף דבריו: כי לעת-
עתה לא ירדשו מהתלמידים שכר למוד-
ובזה הרי ספרתי לכם הכל...

* * *

וכשקראתי אמש ב"דאר היום" את

המאמר "אחרי מותו של לנין", נזכרתי
במעשיה סוביטית יפה וקטנה, ששמעתי
בנסיעתי האחרונה מפי אחד העולים בת"א:
לאחר שנפטר לנין ז"ל, רצה להכנס
לגן-עדן ולא הניחו לו, למרות כל איומו
הבולשיביקיים. פגע בו יהודי אחד בדרך,
בידו האחת תרמיל, ובידו השניה שמשות,
נתן לו "שלום עליכם" ושאל לשמו ולפרנסתו
כנהוג:

— שמי לנין ואני ראש הבול-
שביקים, — ענה לנין — ואגב ספר לו את כל
הרפתקאותיו בגן-העדן.

— "ניטשעווא!", ענה היהודי בלשונו,
כפי-נא מהר לתוך תרמילי זה ואני או-
ליכך ישר לגן-העדן..

כשהגיע רבינוביץ — כך היה שמו של
היהודוני, — עם תרמילו המלא אל גן-העדן
הלך ישר לחדרו של קרל מרכס ומבלי
דפק אפילו על הדלת נכנס ואמר:

— כאן יושב קרל מרכס?

— כן, ענה הישיש בניתוחתא, ומה
בקשתך?

— לא כלום, — ענה היהודי — האתה
בעל ה"קפיטל" הידוע? ("הרכוש")

— כן, ענה השתפני הגדול, ומה בכך?

— הנה הבאתי לך את "הרבית", —
ענה היהודי, ובשעת-מעשה פתח את תר-
מילו וזרק לו את לנין, שנשאר בתדרו בגן-
עדן עד היום הזה...

עז-מות